

ЗАПОРІЗЬКА РЕГІОНАЛЬНА КОМІСІЯ З РЕАБІЛІТАЦІЇ

м. Запоріжжя, пр. Соборний, 164, тел. 050-421-23-90

РІШЕННЯ № 26 від 17.12.2019

Про попередній розгляд питання щодо обставин вчинення репресій проти Байрака Р.І. (1903-1994)

Розглянувши звернення Байрака Р.І., 1968 року народження, що проживає у м. Київ по вул. Васильківська, буд. 18, кв. 154, Комісія встановила:

1. Дід заявника Байрак Роман Іванович, 1903 року народження під час Другої світової війни, у 1941-1943 роках очолював осередок ОУН у с. Хитрівка Оріхівського району (нині – частина сел. Комишуваха). У жовтні 1941 р. на зборах місцевої громади був рекомендований членами похідної групи ОУН до обрання головою сільської управи. Обіймав цю посаду до січня 1942 року, відкрито і активно пропагував серед жителів села ідеї самостійної України.

На початку січня 1942 року Байрака Р.І. було заарештовано гестапо. Після виходу із в'язниці він продовжив підпільну патріотичну діяльність, розповсюджував агітаційні матеріали, був зв'язковим ОУН. У січні 1943 року був повторно заарештований СД, провів в ув'язненні сім місяців, до вигнання нацистських окупантів з Оріхівщини.

Після приходу радянських військ Байрака Р.І. було заарештовано органами СМЕРШ, але невдовзі звільнено та мобілізовано до Червоної армії. Він брав участь у бойових діях, отримав поранення.

Після демобілізації у вересні 1945 року Байрак Р.І. повернувся додому та намагався відновити зв'язки із членами підпілля ОУН, але у ході спецоперації НКВС у березні 1946 року був заарештований.

Вироком Військового трибуналу Таврійського військового округу Байрака Р.І. 12 липня 1946 року засуджено до 6 років позбавлення волі у виправно-трудовому таборі за ст. 54-І «а» КК УРСР («зрада Батьківщині») без конфіскації майна та з ураженням у правах за ст. 29 п. «а», «б», «в» КК УРСР на 3 роки. Відбував покарання у Комі АРСР у м. Котлас і був звільнений у грудні 1951 року.

У 1985 р. Байрака Р.І. було нагороджено орденом Вітчизняної війни II ступеню, але у 1987 рішенням Оріхівського райвійськкомату нагороду було вилучено. Звернення до прокуратури та суду у 1988 та 1992 роках щодо перегляду вироку та реабілітації задоволені не були.

У ході вивчення матеріалів архівної кримінальної справи та інших доказів встановлено:

1. Байрак Р.І. (1903-1994) на момент нападу нацистської Німеччини на СРСР працював технологом у артілі «Известник». До цього він був тричі судимий – за пасивний опір колгоспному ладу («незаконний забій худоби та приховування м'яса»). У вересні 1941 р. Байрака Р.І. було мобілізовано на будівництво оборонних споруд поблизу с. Веселе Запорізької області та у подальшому захоплено наступаючими німецькими військами. Згодом Р. Байрак повернувся до окупованого с. Хитрівка Комишуваського району. Як свідчить протокол допиту, він добровільно вступив на службу до окупантів, на посаду голови сільської управи, де пропрацював з жовтня 1941 року по першу декаду січня 1942 року. Пізніше Байрака Р.І. було відсторонено з посади та заарештовано гестапо як «радянського активіста».

Разом з тим як свідчить Ю.Щур у роботі «ОУН на території Запорізької області 1940-1945. Документи та матеріали», робота Комишуваської сільської управи була організована оунівцями з метою боротьби за незалежність України, ведення патріотичної агітації серед населення (с. 51). Проте сам Байрак Р.І. під час допиту, вочевидь, перебуваючи під фізичним та моральним тиском НКВС, всіляко заперечує наявність постійних зв'язків з ОУН, відкидає свою близькість до «націоналістичної ідеології» та каже, що співпраця із зв'язковими ОУН мала разовий та кон'юктурний характер.

Також у справі наявні покази свідків – жителів села Лоцман П.С., 1908 р.н., Неєзжалого А.П., 1921 р.н., Зайченко М.А., 1910 р.н., Зотової П.Я., 1914 р.н. Бойченка С.Г., 1904 р.н., Калашникової А.І., 1921 р.н., а також матеріали архівної кримінальної

справи Кочетова П.П., 1917 р.н. щодо фактів співпраці Байрака Р.І. із нацистськими окупантами:

1) організація збирання та передання зброї представниками окупаційної адміністрації;

2) участь у створенні в селі німецької поліції, запрошенні до її лав односельчан, наявність пайку та зброї від німецької адміністрації;

3) надання наказів про проведення обшуків та конфіскацію особистого майна, хліба та інвентаря у місцевого населення, особиста участь у цих заходах;

4) участь у затриманні, вірогідно, у побитті та доставці особи, яку називають радянським партизаном, до гестапо;

5) проведення агітації щодо сили та величі німецької армії;

6) донесення німцям на членів ВКП (б) Калашникова, Сезоненка та Кравця (за цим епізодом свідчення виглядають вкрай суперечливими).

Враховуючи обставини, за яких надавалися всі свідчення, їхня достовірність викликає значні сумніви. Інших підтверджень, зокрема документальних, фактів співпраці Байрака Р.І (1903-1944) з нацистськими окупантами не виявлено.

2. За результатами попереднього розгляду питання щодо обставин вчинення репресій проти Байрака Р.І. (1903-1994), Комісія вирішила:

2.1. Оголосити перерву у засіданні комісії для проведення додаткового вивчення матеріалів з даного питання.

2.2. Доручити заступнику голови комісії Щуру Ю.І. організувати відповідну роботу.

Голова комісії

Секретар комісії

Ф.ТУРЧЕНКО

Г. ШАПОВАЛОВ